

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 284.1:929 Spindler K. ml.

Prejeto: 27. 9. 2005

Usoda Krištofa Spindlerja ml. ali kam so odšli naši protestanti?*

BRANKA LAPAJNE

dr. zgodovinskih znanosti

108 Hollywood Ave., Willowdale Ont., M2N 3K3 Canada

el. pošta: BMLroots@Yahoo.com

IZVLEČEK

Uganka protestantske reformacije na Slovenskem ostaja vprašanje, kaj se je zgodilo s protestantskimi predikanti in njihovimi družinami, ki jim je bilo konec 16. stoletja ukazano, da morajo zapustiti habsburške dedne dežele. Nekateri indici kažejo, da so potomci predikanta Krištofa Spindlerja morda vseeno ostali na Kranjskem, in sicer v župniji Cerklje na Gorenjskem.

KLJUČNE BESEDE: protestantizem, predikanti, Krištof Spindler, Cerklje na Gorenjskem

ABSTRACT

THE DESTINY OF KRIŠTOF SPINDLER, JR. OR WHERE HAVE OUR PROTESTANTS GONE?

The riddle of the Protestant Reformation in Slovenia remains a question of what had happened with the Protestant predikants and their families, who were ordered to leave the Habsburg Hereditary Lands at the end of the 16th century. Some indications show that the descendants of the predicant Krištof Spindler might have stayed in the Upper Carniola, namely in the parish of Cerklje na Gorenjskem (Cerklje in the Upper Carniola).

KEY WORDS: Protestantism, predicants, Krištof Spindler, Cerklje na Gorenjskem (Cerklje in the Upper Carniola)

Uganka protestantske reformacije na Slovenskem ostaja vprašanje, kaj se je zgodilo s protestantskimi predikanti in njihovimi družinami, ki jih je bilo ukazano, da morajo zapustiti habsburške dedne dežele. Odloki za izgon predikantov, ki so delovali na deželi, kjer je protireformacija dosegla vrsto uspehov, so bili izdani že leta 1581. Nasprotno so predikanti v Ljubljani delovali bolj ali manj nemoteno približno do leta 1590.

Zadnji udarec protestantski cerkveni organizaciji je pomenil odlok nadvojvode Ferdinanda, izdan 22. oktobra 1598 in objavljen v Ljubljani osem dni kasneje. Vsem predikantom in učiteljem augsburške veroizpovedi je namreč zapovedal, da morajo mesto zapustiti še istega dne pred sončnim zahodom, Notranjo Avstrijo pa najkasneje v treh dneh. Ker so bili prizadeti pri tem nemočni, da bi ukazu nasprotovali, so si superintendent Felicijan

Trubar ter predikanti Jurij Klemen, Ivan (Janž) Znojilšek, Nikolaj Murič in Daniel Xylander, pa tudi učitelji ljubljanske šole, poiskali zatočišče pri protestantskih plemičih po Kranjskem in celo na Hrvaškem. Ker so njihove prošnje, da bi jim podaljšali dovoljenje za bivanje v deželi, ostale brez uspeha, so kranjski deželni stanovi leta 1600 proti svoji volji privolili v njihov odhod. Da bi predikantom in učiteljem olajšali pridobitev zaposlitve drugje, so jim stanovi izdali potrdila in priporočilna pisma, naslovljena na vojvodo Friderika Württemberškega ter druge vojvode in oblastnike na Nemškem.¹ Poleg priporočil prej omenjenih so bili enaki dokumenti izdani še predikantu Jakobu Tul-

* Za objavo priredil dr. Boris Golec (op. ur.).

¹ ARS, AS 2, Deželni stanovi za Kranjsko, fasc. 54/3, sn. 18, fol. 281–287; sn. 16, fol. 203–207.

ščaku² ter učiteljem Luki Selancu, Maderletu, Adamu Bohoriču ml.³ in Engelbertu Engelsu.⁴

Med raziskovanjem matičnih knjig župnije Cerklje na Gorenjskem sem v poročni knjigi za obdobje 1630–1655 našla podatek, ki naj bi razvozlal usodo enega od predikantov. 5. februarja 1639 je bila sklenjena poroka med Primožem, sinom pokojnega Krištofa Spindlerja, in Marino, hčerko Andreja Zormana.⁵ Ker je Krištof Spindler nasledil Primoža Trubarja kot superintendent protestantske cerkve na Kranjskem, je bila moja prva reakcija misel, da sem našla podatke o poroki njegovega sina. In ker je bil Spindler po rodu iz Württemberga, je razumljivo, da je bil njegov priimek na Slovenskem redek, verjetnost identičnosti pa tem večja.

Toda kmalu je postalo jasno, da dejstva najbrž ne podpirajo takšne hipoteze. Krištof Spindler je namreč služil kot predikant in kranjski superintendent od leta 1569 (sedemdeset let pred omenjeno poroko!) do svoje smrti leta 1591. Ker rojstni podatki za župnijo Cerklje sežejo le do leta 1635, je nemogoče slediti podatkom za Primoža, Spindlerjevega domnevnega sina. A vprašanje je bilo kljub temu kmalu rešeno. Pri pregledovanju svojih beležk o dokumentih, shranjenih v Arhivu Republike Slovenije in zadevajajočih protestantsko reformacijo, sem ugotovila, da Primož iz Cerkelj verjetno ni bil nihče drug kot prav sin superintendenta istega imena.

Kaj vemo o Krištofu Spindlerju ml.? Leta 1584 je bil registriran kot študent četrtega razreda na ljubljanski protestantski šoli.⁶ Leta 1588 se je, star

15 let, vpisal na univerzo v Tübingenu in bil meseca julija sprejet v Tiffernov štipendij. 19. marca 1589 je prejel bakalavreat, vendar "Tiffernusa" ni zapustil vse do januarja 1591, ko se je verjetno vrnil na Kranjsko. Primož Trubar ml., predikant v Kilchbergu pri Derendingenu, je v pismu superintendentu Spindlerju – tega je naslavljaj kot "lieber herrn und schwager" – omenil, da Krištof pridno študira ("*studiert wol, ist vleißig*") in da ga je obiskal vsega dvakrat.⁷

Ni znano, ali je šel Krištof po očetovih stopinjah in tudi sam postal predikant. Prav tako ni podatkov o njegovi dejavnosti po vrnitvi na Kranjsko. Oktobra 1591 mu je umrl oče v starosti 45 let, novembra 1593 se je njegova sestra poročila s predikantom Ivanom (Janžem) Znojilškom, 3. aprila 1604 pa je nadvojvoda Ferdinand protireformacijski komisiji, odgovorni za izkoreninjenje protestantizma v njegovih dednih deželah, poslal odlok, ki je Krištofu Spindlerju zapovedoval, naj se do velike noči povrne v katoliško Cerkev ali pa do 21. aprila zapusti habsburške dežele.⁸

Kakšna je bila njegova odločitev, lahko le uganemo, saj niso znani nikakršni drugi dokumenti, ki bi zadevali njegovo usodo. Ker ne vemo za priporočilno pismo, kakršno je bilo izdano drugim, se zdi verjetno, da Spindler ni izkal zaposlitve drugje. Obstaja torej možnost, da je res odšel v Cerklje pri Kranju, tudi zato, ker je bil tam protestantizem močno razširjen.

Le nadaljnje raziskovanje bi lahko potrdilo, ali se je to res zgodilo. Vsekakor obstaja verjetnost, da je bil Primož Spindler iz Cerkelj, ki se je poročil leta 1639, sin Krištofa ml. in vnuk superintendenta Krištofa Spindlerja st.

² Ibid., fasc. 292b, fol. 279–280.

³ Ibid., fasc. 54/4, sn. 8, fol. 174–175.

⁴ Ibid., fasc. 291d, fol. 1541–1544.

⁵ NŠAL, Matične knjige, Župnija Cerklje pri Kranju, poročna matična knjiga 1630–1655.

⁶ ARS, AS 2, fasc. 54/14, sn. 4, fol. 33.

⁷ Ibid., fasc. 54/3, sn. 9, fol. 259–262.

⁸ Ibid., fasc. 54/3, sn. 4, fol. 85–87.